

превентивної діяльності, яка сприятиме ефективному виконанню професійних завдань.

Список використаних джерел

1. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях : навч. посіб. / за заг. ред. О. М. Бандурки ; О. І. Безпалова, О. В. Джафарова, С. М. Князев та ін. ; передм. О. М. Бандурки ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2017. 242 с.

2. Фелик В. І. Система функцій профілактичної діяльності Національної поліції України. *Порівняльне аналітичне право*. 2016. № 2. С. 156–158.

3. Петков С.В., Лошицький М.В., Манжула А.А. Науково-практичний коментар Закону України “Про національну поліцію”. К., 2015. - 240 с.

4. Євдокімова О. О. Професійна підготовка правоохоронців у контексті системного підходу. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools*. 2017. Vol. 21. № 3. С. 88–93.

5. Малеев Д. В. Психологічні чинники розвитку професійної надійності працівників підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України : дис. канд. психол. наук : 19.00.06. Харків, 2016. 334 с.

6. Припутень Д.С. Поняття та особливості примусу у службовому праві України, не пов’язаного із юридичною відповідальністю. *Journal «ScienceRise: Juridical Science»*. 2018. № 2 (4). С. 36–41

Березенко Віктор Вікторович,

аспірант кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ

ВПЛИВ ПОЛІТИКО-ПРАВОВОЇ РЕФЛЕКСІЇ НА ЕЛЕКТОРАЛЬНУ ПОВЕДІНКУ ГРОМАДЯН

Найвищим рівнем розвитку політико-правової свідомості слід вважати її рефлексивність. Рефлексія – здатність людини до осмислення та розуміння чинників, закономірностей і механізмів своєї активності; це не тільки розуміння своїх властивостей і особливостей, але й своєї життєвої програми, установок і, прагнень, цілей і цінностей.

Особистість регулює і контролює свої дії, вчинки та поведінку в цілому за допомогою самосвідомості. Можна стверджувати, що самосвідомість є передумовою цілеспрямованого розвитку і вдосконалення особи, тобто самовиховання, яке може бути ефективним лише за умови достатньо високого рівня розвитку самосвідомості.

Процес самовиховання неможливий без наявності розвинутої рефлексії, оскільки він передбачає проходження трьох взаємозалежних етапів: 1) спочатку особа повинна усвідомити свої думки, почуття і вчинки, тобто інтенсифікувати рефлексію; 2) після цього вона починає розуміти певну несумісність між своїми думками і вчинками, неадаптивність деяких своїх дій; 3) відбувається активізація внутрішнього діалогу, внаслідок чого самопізнання переростає в самовиховання, тобто свідоме формування бажаних варіантів поведінки, засвоєння і впровадження в життя основних принципів політики і права, соціальних і правових норм поведінки, вироблення соціально значимих орієнтацій та активної життєвої позиції.

Отже, рівень розвитку політико-правової самосвідомості є важливим показником сформованості загальної громадянської позиції виборця. Її слід визначати як важливу внутрішню детермінанту політико-правової активності людини-громадянина.

Безумовно, що політичний вибір громадянина залежить як від раціональних (цілеспрямований пошук та критичний аналіз інформації, співставлення програм політичних партій із власними інтересами та цінностями), так і від емоційно забарвлених та, часом, ірраціональних чинників. В своїй сукупності вони визначають ступінь усвідомленості чи неусвідомленості електоральної поведінки, зацікавленість чи байдужість громадянина щодо ретроспективних чи актуальних політичних процесів, зрештою, його відповідальність чи безвідповідальність перед власними майбутнім та майбутнім країни. Розуміння та врахування мотивів, якими керуються виборці при голосуванні, має велике практичне значення, оскільки дозволяє збільшити питому вагу раціонального вибору та зменшити – вибору емоційного.

Згідно з постулатами психологічної теорії діяльності (О. М. Леонтьєв), як раціональний, так і емоційний варіант електоральної поведінки виборців містить такі основні складові її механізму: потребово-мотиваційна; цілепокладання; прийняття рішення та створення програми діяльності; реалізація рішення, аналіз та оцінка результатів. У контексті політико-правової свідомості вони визначають усвідомлення й реалізацію своїх громадянських прав і обов'язків; оволодіння навичками і вміннями правової поведінки; засвоєння та відтворення політико-правового досвіду.

Потенціал мотиваційної активності особистості зумовлюється її потребами. Коли говорять про всебічно і гармонійно розвинену особистість, йдеться не лише про розвиненість її здібностей, але й про різноманіття її потреб, в процесі та за допомогою задоволення яких стає можливим саморозвиток людини, її самореалізація. Соціогенні потреби (в самооцінці, самоповазі, соціальному визнанні, престижі, приналежності, самоактуалізації та ін.) надають цілеспрямованого характеру мотиваційним, пізнавальним та емоційно-вольовим процесам особи, викликають певні емоції, почуття та переживання, стають психологічною основою становлення та розвитку політико-правової культури виборців.

За умов адекватної соціалізації особистості потреби постійно змінюються й ускладнюються, внаслідок чого виникає суперечність між новоутвореними потребами і можливостями їх задоволення. Подолання такої суперечності можливе при оволодінні новими засобами, в нашому випадку – політико-правовими знаннями, вміннями і навичками.

Задоволення виборцем соціогенних потреб у процесі реалізації своїх громадянських прав спричиняє формування їх особистісного смислу та значущості. В іншому випадку соціально-психологічний вплив на особистість певних громадських організацій, кандидатів у депутати чи членів їх виборчих штабів, політичних груп та партій під час виборчих кампаній спонукає її до психічної активності в інтересах «третьої сторони», тобто мають місце не суб'єкт – суб'єктні, а суб'єкт – об'єктні відносини, іншими словами – маніпулювання. Слід зазначити, що питома вага такої «соціальної віртуальної

реальності» в сучасній масовій та індивідуальній свідомості невинно зростає; відбувається інтенсивна боротьба іміджів, у якій віртуальна реальність явно превалює над об'єктивною.

Звертання до сукупності потреб і очікувань громадян сьогодні стає одним із найважливіших сегментів змагання політичних сил за голоси електорату. Захистом проти впливу маніпулятивних технологій може бути лише розвинена політико-правова рефлексія. Від того, наскільки чітко виборець розуміє свої інтереси й цілі, залежить його здатність розпізнавати та протистояти маніпулятивному впливу. Актуалізація таких рефлексивних процесів за умови самодостатньої особистості може відбуватися й самостійно, але в значній кількості випадків потребує цілеспрямованого формувального впливу, спрямованого на більш глибоке пізнання самого себе, оточуючих людей та явищ політико-правової дійсності.

Проведене нами психодіагностичне дослідження засвідчує, що рівень політико-правової культури громадян не є достатнім. Це визначає основні вектори докладання зусиль для спеціалізованого навчання: 1) формування у виборців вмінь критичної оцінки суспільно-політичних явищ і процесів; 2) розвиток почуття відповідальності за власне майбутнє і майбутнє країни; 3) визначення шляхів і засобів становлення активної життєвої позиції, особистих цілей, спрямованих на досягнення не лише власних але й суспільних інтересів, інтересів держави; 4) здатність робити свідомий політико-правовий вибір і відстоювати свою позицію; 5) формування толерантності щодо осіб, соціальних груп і політичних течій, які мають іншу точку зору.